15/03/2019

Η ευλογία και το χρέος να είσαι Αγιορείτης

/ Αγιορείτικα

Δεν θέλω να σας κουράσω, γιατί όλοι περάσαμε αυτή τη μεγάλη νύχτα, που έγινε φυσικά μικρή με τη χάρη της Κυρίας Θεοτόκου και τη βοήθεια της αγίας Αναστασίας, στην εκκλησία μέσα. Συγχρόνως νομίζω ότι κάθε φορά που πάει να πει κανείς μερικά λόγια στο Άγιον Όρος, αισθάνεται ότι είναι και περιττά, γιατί μόνη της η σιωπή μιλά στον ιερό μας Τόπο.

Θυμάμαι έναν επισκέπτη που είχε πει κάποτε: «Μα τι κάνετε τόση ώρα μέσα στην εκκλησία; Δεν μπορώ να καταλάβω πως περνάτε τόσες ώρες, κοιμάστε; Εγώ δεν μπορώ να καθήσω άπραγος. Θέλω κάτι να κάνω, αλλοιώς θα με πιάσουν τα νεύρα μου». Κι έτσι που τα έλεγε ο άνθρωπος αυτός, τον δικαιολογούσα. Δεν είχα όμως εκείνη τη στιγμή να του πώ κάτι. Μετά από λίγες μέρες μπαίνοντας στην εκκλησία ένοιωσα την απάντηση: Λέω, οι αγιορείτες μπαίνουν μέσα στην εκκλησία. Κάνουν το σταυρό τους. Προσκυνούν τις εικόνες. Κάθονται στο στασίδι. Και απλώς μένουν

μέσα στην εκκλησία. Σάματι τι κάνει το μωρό που είναι μέσα στη μήτρα της μάνας του; Δεν κάνει απολύτως τίποτα, αλλά απλώς μένει μέσα στη μήτρα της μάνας του, και συνέχεια αυξάνει. Κι εμείς είμαστε μέσα στη μήτρα της μάνας μας. Και βλέπομε ότι οι σχέσεις που έχομε με την Εκκλησία είναι σχέσεις οργανικές. Και μπορεί να κάθεται κανείς μουγκός. Να φαίνεται ότι δεν κάνει τίποτα. Ή να φαίνεται ότι λέει συνέχεια τα ίδια πράγματα. «Κύριε ελέησον, Κύριε ελέησον...» Ή να φαίνεται ότι με τα τεριρέμ κάποιον νανουρίζει. Ή ότι απλώς αναβοσβήνει τα καντήλια. Και όμως ουσιαστικά γίνεται με όλ' αυτά κάτι πάρα πολύ μεγάλο και πάρα πολύ γερό.

Έτσι καταλαβαίνομε, γινόμενοι Αγιορείτες, την παραβολή που είπε ο Κύριος: «Εγώ ειμί η άμπελος, υμείς τα κλήματα». Νοιώθει κανείς ότι, ζώντας μέσα στο Άγιον Όρος, μπαίνοντας μέσα σε μια ακολουθία αγιορείτικη, γίνεται ένα κλήμα της αμπέλου της ζωής. Νοιώθει αθόρυβα και διαρκώς, να έρχωνται ζωοπάροχοι χυμοί στο κλήμα αυτό από βαθειές ρίζες. Και τούτο είναι το μεγάλο που έχομε εδώ: οι βαθειές ρίζες, η Παράδοση.

Όταν ένας ψάλτης Αγιορείτης ψάλλει, κάνει κάτι πολύ σπουδαίο. Και δεν εκτιμά κανείς αυτόν που ψάλλει καλά, αλλά αυτόν που είναι Αγιορείτης. Μακάρι να κραυγάζει, να κάνει παραφωνίες. Είναι καλλίτερες αυτές οι αγιορείτικες παραφωνίες από τις κοσμικές αρμονίες. Γιατί όταν ψάλλει ένας Αγιορείτης ψάλτης, δεν ψάλλει αυτός μόνος. Δεν διατυπώνει μια άποψη δική του με μουσικούς φθόγγους. Φτάνει δι' αυτού η φωνή μιας παραδόσεως μακράς, και η ελευθερία που του χάρισε η υπακοή στην παράδοση αυτή.

Και δεν είναι μόνο οι ψάλτες που ψάλλουν «ξένως». Ψάλλουν και οι Άγιοι που δεν μιλούν και είναι παρόντες μαζί μας. Ψάλλουν και τα γεροντάκια τα οποία βρίσκονται εδώ. Ο γέροντας μοναχός που σιγά-σιγά έσυρε τα βήματά του για να ασπαστεί το άγιο λείψανο της αγίας Αναστασίας.

Έτσι λοιπόν νοιώθομε, όπως είπε ο Γέροντάς σας, αυτή τη μεγάλη ευλογία που έχομε να βρισκόμαστε στο Άγιον Όρος. Να βρισκόμαστε μέσα στην άγια μήτρα της μητέρας μας της Εκκλησίας. Τί μεγάλο πράγμα είναι αυτό!

Και όταν καθόμαστε στην αγρυπνία και αγρυπνούμε και μας δίδει τη χάρη ο Θεός, εκείνη την ώρα η ανάσα η βαθειά που παίρνομε, φέρνει παράκληση που φθάνει «εις πάντας αρμούς, εις νεφρούς, εις καρδίαν». Αυτή η ίδια παράκληση και η αγαλλίαση ουσιαστικά φθάνει και εις πάντας τους αδελφούς μας τους ταλαιπωρημένους, τους δυσκολεμένους, τους βασανισμένους, που ζούν μέσα στον κόσμο. Οπότε ζώντας εμείς σωστά μέσα εδώ και ευγνωμονώντας τον Κύριο, αληθινά κηρύττομε και βοηθούμε όλους τους άλλους. «Έν σώμα εσμέν οι πολλοί».

Παρακολουθούσα σήμερα αυτή την αγρυπνία κι αυτή την ακολουθία της μεγάλης αγίας Αναστασίας, την οποία πρώτη φορά τόσο έντονα ένοιωσα με το πλησίασμα του αγίου Λειψάνου της, με την όλη μακρά μας ολονυχτία. Βλέπετε τι υπέστη: Την εκρίζωση των οδόντων, την εκκοπή των μελών, την αφαίρεση των μαστών και τον άδικο θάνατο. Αλλά στο τέλος ούτε αδικήθηκε ούτε προσεβλήθη η ζωή της από το θάνατο. Αυτό ήταν και είναι το μεγάλο γεγονός: Η ήττα του θανάτου μέσα στην Εκκλησία μας. Γι’ αυτό αφάτως όλη μας η ύπαρξη θα πρέπει να γίνει μια ευγνωμοσύνη προς το Θεό, που η αγάπη Του και η στοργή της Κυρίας Θεοτόκου μας έφεραν εδώ πέρα.

Τώρα εμείς χρειάζεται να είμαστε «χοντροκέφαλοι», να είμαστε «πεισματάρηδες» σαν τους μοναχούς που λένε: «Δεν χρειάζονται αναλύσεις». Δεν ξέρομε εμείς τι σημασία έχει αυτή η ακολουθία, τι σημασία έχει αυτή η εικόνα, τι σημασία έχει αυτό το άγιο Λείψανο, τι σημασία έχει αυτή η Λειτουργία. Και όταν αυτό αληθινά λέμε, τότε θα μας αποκαλύπτεται η βαθύτερη σημασία όλων. Εδώ πέρα μας παραδίδονται άγια και ιερά και όσια τα οποία θα πρέπει μ’ αυτό τον τρόπο να τα παραλάβομε και να τα παραδώσομε στους άλλους... Όπως έκαμε το ευσεβές ζεύγος του Εμμανουήλ και της Ραλλούς, που έδωσαν στη Μονή το Άγιο Λείψανο. Και το άγιο Λείψανο αγιάζει τη Μονή και όλο τον κόσμο. Εμείς οφείλομε, χωρίς παραχαράξεις και αλλοιώσεις, να διατηρήσομε και να παραδώσομε την παράδοση και το σώμα του Άγιου Όρους σαν ενα άγιο Λείψανο στις γενεές που έρχονται.

Ο άγιος Γέροντάς σας, που έχει επαφή με τους νέους, και σείς που είστε νέοι άνθρωποι, ξέρετε τι γίνεται σήμερα. Ξέρετε τι Βαβυλωνία και σύγχυση γλωσσών υπάρχει. Και δεν υπάρχει κανείς άλλος πόλος που να δίνει μια ισορροπία παρά μόνο η Ορθοδοξία. Και το Άγιον Όρος είναι μια ενσάρκωση της Ορθοδοξίας. Οπότε αυτό που οφείλομε είναι να είμαστε σωστοί αγιορείτες. Και αυτό που παραλάβαμε να το δώσομε στους άλλους. Τότε χωρίς να το καταλαβαίνομε κάνομε μια μεγάλη προσφορά στον κόσμο και χωρίς να μιλάμε καθόλου κηρύττομε εκκωφαντικά. Κι αυτός ο εκκωφαντικός λόγος της σιγής γίνεται άνετα ακουστός από τον καθένα. Ο άλλος, ο λόγος των απόψεων, δημιουργεί απλώς πονοκέφαλο. Τώρα θέλει αυτό το λόγο της σιωπής.

Και να μην κάνομε παραχαράξεις στο Άγιον Όρος. Να μή «διορθώνομε» τίποτα. Μα και τα τυπικά, τα πιο «τιποτένια» εξωτερικά, τα πιο «ανόητα», έχουν μια μεγάλη σημασία και ένα μεγάλο νόημα.

Ξέρετε τι έγινε στη Δύση. Καταργήσανε τις μετάνοιες στο Μεσαίωνα. Γιατί είπαν: «Τί νόημα έχει να πέφτεις και να σηκώνεσαι; Αυτό είναι ανόητο πράγμα· να σπαταλάς την ώρα σου, να κουράζεσαι, να ιδρώνεις άσκοπα; εμείς, είπαν οι δυτικοί, θα κάνομε πράγματα έξυπνα. Θα δουλεύομε και θα παράγομε έργο. Οπότε καταργήσανε τις μετάνοιες και εκμεταλλεύτηκαν διαφορετικά το χρόνο. Αντίθετα εδώ, οι «χωριάτες» και «αγράμματοι» Αγιορείτες, και οι ορθόδοξοι γενικώτερα, τις διατήρησαν τις μετάνοιες. Γιατί γνώριζαν και γνωρίζουν, ότι ο άνθρωπος δεν είναι μόνο ψυχή, είναι και σώμα. Κι αυτή η σωματική μετοχή στην προσευχή με τις μετάνοιες και την άσκηση έχει μεγάλη και βαθειά σημασία. Γιατί πιστεύομε σε Θεό ενσαρκωθέντα. Πιστεύομε στον αγιασμό των ψυχών και των σωμάτων. Οπότε και με τη σωματική μετοχή στην προσευχή, το σωματικό αυτόν κόπο, διατηρήσαμε την πίστη στο Θεάνθρωπο και την αίσθηση της Θεανθρώπινης ζωής. Τώρα οι Δυτικοί, μετά από τόσον καιρό, κατάλαβαν ότι κάτι δεν πάει καλά. Και πάνε στην άπω Ανατολή να γυρέψουν στα ζέν και στα γιόγκα να βρούν την ισορροπία τους. Και έρχονται οι δάσκαλοι αυτών των ξένων προς την πίστη μας συστημάτων να τους διδάξουν μεθόδους ψυχοσωματικής ισορροπίας. Και τα κάνουν θάλασσα. Και φτάνουν στην τέλεια σύγχυση...

Από τη δική μας πλευρά. Μπορεί να πει ενας μοναχός, τι σημασία έχουν οι μετάνοιες; Μπορεί να πει «δεν κάνω μετάνοιες και θα κάνω δουλειά για να παράγω έργο»; Ασφαλώς όχι. Ο μοναχός ξέρει ότι δεν «παράγει εργο». Έχει διδαχθεί από την Παράδοσή μας ότι υπάρχει μια αργία που βρίσκεται υπέρ πάσαν ενέργειαν. Ο μοναχός δεν κάνει απολύτως «τίποτα», μετρούμενο κοσμικά. Και από αυτό το τίποτα ανασταίνει νέους κόσμους. Κι αν θα κάνει επίσης μια δουλειά ο μοναχός ο Αγιορείτης: αν θα αγιογραφήσει ή αν θα χτίσει, δεν είναι ότι απλώς αγιογράφησε

και έχτισε. Αλλά ότι αυτό το χτίσμα κι αυτή η αγιογραφία έχει μια ανερμήνευτη χάρη, εκείνη που κάνει και το «τίποτα» της απασχολήσεως του μοναχού —το να πέφτει και να σηκώνεται στις μετάνοιες— να τον γεμίζει από τώρα με αιωνιότητα και αφθαρσία.

Πάμε τώρα σε μια αγρυπνία. Πάλι σου λέει η λογική του κόσμου: Δώδεκα ώρες αντέχετε; Δεκαπέντε ώρες! Μα είστε λογικοί; Έχει αποδειχθεί πως ο άνθρωπος δεν έχει τη δύναμη παρά μόνο λίγη ώρα να έχει τεταμένη την προσοχή. Και σου λέει ο άλλος: Εγώ είμαι μορφωμένος θέλω να διοργανώσω λογικά τη ζωή μου. Μα τι να την κάμεις τη μόρφωση και τη λογική αυτή... Αντέχομε δεκαπέντε ώρες; Και τι σημαίνει αν αντέχομε; Να γίνεις πτώμα. Να λειώσεις. Εκεί πέρα, στο λειώσιμο, βρίσκεται το μυστικό. Και απ' εκεί βγαίνει μια άλλη παράκληση και μια άλλη παρηγοριά που δεν συγκρίνεται με τίποτα.

Και πάμε μετά σ' ολόκληρο το Άγιον Όρος και στην αρχιτεκτονική του σώματός του με τα μονοπάτια και τα λιθόστρωτα. Πάλι η ίδια ένσταση: Τί πράγμα είναι αυτό; Τί σημασία έχει να σκοτωθείς στον ποδαρόδρομο; Δεν είναι καλύτερα να πας με το αυτοκίνητο σ' ενα τέταρτο;

Μα τι θέλετε; Αυτή η λογική του κόσμου, που χαντάκωσε τον κόσμο, αυτή θα τη φέρομε κι εδώ πέρα; Εάν τυχόν πάμε έτσι, τότε να καταργήσομε τις αγρυπνίες. Να κάνομε ένα τέταρτο, μισή ώρα την ακολουθία. Και να φεύγομε. Να πηγαίνομε στις Καρυές σε πέντε λεπτά. Να πηγαίνομε στα Καυσοκαλύβια, στη Λαύρα. Να κάνομε έτσι το γύρο του Αγίου Όρους. Οπότε τι κερδίσαμε; Διαλύσαμε το Άγιον Όρος «ψυχή τε και σώματι». Ανθρωπίνως το γελοιοποιήσαμε και πνευματικώς το ατιμάσαμε.

Έχει μια άμεση σχέση η αρχιτεκτονική του συνόλου του Αγίου Όρους με το ήθος της ορθοδόξου ασκήσεως: Παρακολουθώντας τις μακρές αγρυπνίες και ζώντας το μοναχικό μας πρόγραμμα, αντιλαμβανόμαστε γιατί διαμορφώθηκε μ' αυτό τον τρόπο το σώμα του Αγίου Όρους. Όπως επίσης οδοιπορώντας στα κουραστικά του μονοπάτια μπαίνομε στο νόημα της αγρυπνίας και στην αγία ανάπαυση της ησυχίας του. Με τις αγρυπνίες οδεύομε προς μίαν άφατη παράκληση. Και με τις οδοιπορίες αγρυπνούμε και αναπαυόμαστε σε τόπο άγιο.

Για όλ’ αυτά η ευγνωμοσύνη μας θα πρέπει να είναι απεριόριστη προς τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό, το Θεάνθρωπο, την Κυρία Θεοτόκο, όλους τους Αγίους, τους παλαιούς Αγιορείτες πατέρες, τον πατέρα Αθανάσιο, τον παλαιό ηγούμενο της Μονής σας, —τον Άγιο αυτόν Αθανάσιο,— τον π. Βησσαρίωνα, τον προηγούμενό σας, που τόσο αγωνίστηκε κι αυτός για το καλό του Αγίου Όρους. Πρέπει να είμαστε ευγνώμονες προς όλα τα γεροντάκια, τα οποία βλέπομε να υπάρχουν εδώ.

Και αυτό που χρειάζεται είναι αγώνας να μείνομε στην αγρυπνία του Αγίου Όρους. Όσο μένομε, συνέχεια και θα ακούμε. Είμαστε σαν τη γή που συνέχεια θα δέχεται μέσα της την ουράνια δρόσο, τον όμβρο τον πνευματικό της αγίας Παραδόσεώς μας. Όταν αυτό κάνομε, θα νοιώθομε το μοναδικό του ορθοδόξου μοναχισμού που δεν εκφράζεται. Γι’ αυτό μόλις πάνε να το εκφράσουν οι Πατέρες, μόλις πάνε να το βγάλουν από την αφωνία στο λόγο, φαίνεται ο λόγος τους να μιλά οξύμωρα: Λένε πως η στάση εδώ είναι κίνηση, η σιωπή γίνεται λόγος, ο θάνατος ζωή και η αδικία δικαίωση.

Η Αγία Αναστασία σήμερα δέχτηκε «τον άδικον θάνατον», αλλ’ ουσιαστικά δικαιώθηκε και μπήκε στην αιώνια ζωή. Και μείς αν θελήσομε, με τη χάρη του Θεού, να αδικηθούμε μέχρι τέλους και να κάνομε πράγματα για τον κόσμο παράλογα και να δεχτούμε το θάνατο για το Χριστό —δηλαδή αν θελήσομε να γίνομε πραγματικοί Αγιορείτες και να ταφούμε σα σπόροι στην εύφορη αγιορειτική γή— τότε θα αισθανόμαστε «ψυχή τε και σώματι» από τώρα αναπαυμένοι, μέσα στην ατελεύτητη επέκταση της αιώνιας ζωής που ήδη άρχισε.

***** *Από την ομιλία που έγινε μετά την αγρυπνία της αγίας Αναστασίας της Ρωμαίας (29 Οκτωβρίου 1977) από τον Καθηγούμενο της Ι. Μονής Σταυρονικήτα (νυν προηγούμενο της Ιεράς Μονής Ιβήρων) Αρχιμ. Βασίλειο.*

Πηγή: *Περιοδικόν «Ο Όσιος Γρηγόριος», § Ο άνθρωπος ον λειτουργικό, περίοδος β΄, Τεύχος 2ο, Έκδοσις Ιεράς Μονής Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους, Άγιον Όρος 1977.*